

Helsinški energetska izazov: „Željeli smo učiniti nešto kreativno, što bi koristilo i drugim gradovima“

photo: Jetro Stavén

Razgovor s Janom Vapaavuorijem, gradonačelnikom Helsinkija od 2017. do 2021.

Od veljače 2020. do ožujka 2021. grad Helsinki organizirao je međunarodni natječaj za projekt kojim bi se pronašlo rješenje za postepeno ukidanje gradskog sustava grijanja na ugljen i plin do 2035. godine. Jan Vapaavuori, gradonačelnik Helsinkija u to vrijeme, podijelio je znanja koja je ponudio „[Helsinški energetska izazov](#)“.

Koji su bili glavni razlozi za pokretanje natječaja „Helsinški energetska izazov“?

Jan Vapaavuori: „Ovaj projekt rezultat je dviju vizija. Prvo, bili smo suočeni sa zahtjevnim izazovom za koji nismo imali rješenje. Drugo, željeli smo da i drugi gradovi imaju koristi od naših aktivnosti.“

Helsinki se obvezao na postizanje klimatske neutralnosti do 2035. Danas je više od 50 % emisija u gradu rezultat sektora gradskog grijanja i hlađenja. Osim toga, nakon 2029. paljenje ugljena za proizvodnju energije će u Finskoj biti zabranjeno. Trenutačno postoje dva kogeneracijska postrojenja na ugljen kojima se snabdijeva gradski sustav grijanja i hlađenja. Jedno ćemo zatvoriti 2023., ali za drugo nismo imali alternativu s obnovljivim izvorom energije. Mogli smo se odlučiti da umjesto ugljena koristimo biomasu, što je uobičajeno rješenje. No ja nisam uvjeren da je paljenje biomase u jako velikim količinama također održivo rješenje. Stoga smo, nakon isključivanja biomase, ostali bez jasnog odgovora kako dekarbonizirati našu gradsku mrežu grijanja i hlađenja.

Osim toga, željeli smo biti predvodnici, željeli smo učiniti nešto kreativno, što bi koristilo i drugim gradovima pa smo pozvali ostatak svijeta da nam pomogne riješiti ovaj problem. Od samog je početka bilo jasno da bi neka rješenja koja su natjecatelji predlagali mogla biti relevantna i drugim gradovima. Filozofija grada Helsinkija ne leži samo u tome da

grad kao takav postane klimatski neutralan već i da pridonese naporima ostatka svijeta da učini isto.

Nadahnuće smo pronašli u gradu New Yorku, koji ovakve natječaje, pod nazivom „MoonShot Challenges“ (Izazovi osvajanja Mjeseca), provodi već neko vrijeme.

Koja su vaša najvažnija saznanja?

Ono što sam ja naučio je da nije dovoljno da vi kao grad u cijelosti, odnosno 100 %, posjedujete poduzeće za opskrbu energijom već vam je potrebna intenzivna suradnja s takvim poduzećem, kako biste kao grad mogli odigrati važniju ulogu u rješavanju većeg izazova za čovječanstvo u današnjem svijetu. Problem dekarbonizacije sustava grijanja ne možete delegirati poduzeću pa čak ni kad je ono 100 % vaše vlasništvo. Dekarbonizacija grijanja i hlađenja nije samo tehnički problem.

Druga lekcija je da morate stvoriti sustav koji treba biti prilagodljiv koliko god je to moguće. Do sad znamo da se tehnologija razvija iz dana u dan. Trebamo pokušati stvoriti sustav u kojem nas neće ograničavati tehnologije koje će već za dvije godine biti zastarjele. Trebamo stvoriti eko-sustav koji omogućuje fleksibilnost i prilagodljivost novim tehnologijama u budućnosti.

Savjeti za uspješan energetska izazov

Laura Uuttu-Deschryvere, voditeljica projekta „Helsinški energetska izazov“ i Kaisa-Reeta Koskinen, voditeljica projekta „Ugljično neutralni Helsinki“, podijelile su s nama povratne informacije o organizaciji natječaja. Korisni savjeti ako ovakav natječaj želite provesti i u svom gradu!

Natječaj „Helsinški energetska izazov“ organiziran je u dva dijela: faze otvorenih ponuda tijekom koje je grad zaprimio 232 prijave iz 35 zemalja i nakon toga faze zajedničke izrade s deset odabranih timova. U prvoj su fazi podnositelji prijava trebali uvjeriti ocjenjivački sud da njihova rješenja imaju potencijal za rješavanje problema i da njihov tim posjeduje kapacitete za provedbu druge faze. U fazi zajedničke izrade grad je osigurao dodatne informacije o gradskom sustavu grijanja i hlađenja, tako da su finalisti mogli predložiti detaljan glavni projekt za postizanje cilja dekarbonizacije grada. Postoje četiri čimbenika koji mogu pomoći uspjehu natječaja.

1. Neka izazov bude otvoren

Grad Helsinki nije tražio specifična tehnološka rješenja već sveobuhvatne glavne projekte kojima se integriraju inovacije i sustavna razmišljanja u cilju rješavanja njihova izazova. Stoga nisu postojala nikakva definirana ograničenja u pogledu rješenja koja su kandidati predlagali. Zahvaljujući ogromnoj raznolikosti zaprimljenih prijedloga (od ponuda čistog grijanja do prostornih rješenja koja koriste energiju sunca i vjetra), i samo njihovo ocjenjivanje predstavljalo je izazov. Uporabom različitih kategorija odabir finalista mogao se pojednostaviti ali time bi se prijedlozi odvojili od podnositelja prijava.

2. Organizirajte se i budite spremni na iskustvo učenja u oba smjera

Uzimajući u obzir raznolikost i brojnost zaprimljenih prijava, za njihovo ocjenjivanje trebalo je obaviti mnogo posla i mobilizirati stručnjake za različita područja. Stoga je dostupnost ključnih osoba iz grada i lokalnih dionika bila ključna za uspjeh ovog izazova. Tijekom druge faze timovi finalista mogli su se susresti s političkim vođama, stručnjacima u gradu i nositeljima Helsinškog poduzeća za energetiku. To im je omogućilo da bolje razumiju potrebe i prepreke s kojima se grad suočava, a predstavnicima grada da budu izloženi prijedlozima inovatora što je u konačnici dovelo do toga da su sudionici nastojali nadmašiti jedan drugoga.

3. Jasno istaknite svoje želje

Helsinki je definirao sedam kriterija ocjenjivanja glavnih projekata koje su predložili finalisti: klimatski učinak, učinak na prirodne resurse, troškove, raspored provedbe, isplativost, pouzdanosti i sigurnost isporuke te toplinski kapacitet. Oni su inovatore prisilili da u obzir uzmu različite vidove izazova grada. Helsinki je osim toga za finaliste pripremio i komplet podataka kao i pretpostavke za usmjeravanje što se tiče, primjerice buduće potražnje zgrada za energijom. Tako su svi timovi dobili jednaki okvir. Pretpostavke su bile potrebne i zbog povjerljive prirode nekih podataka ili činjenice da grad nema odgovore na sva pitanja finalista.

4. Pozovite međunarodne i interdisciplinarne timove

Helsinki je na sudjelovanje u ovom izazovu pozvao ljude iz svih krajeva svijeta: prijavili su se timovi iz više od 35 zemalja. Ljudi izvan lokalnih i nacionalnih situacija mogli su predložiti ideje izvan zacrtanih okvira: to je pomoglo dovođenju novih znanja i izbjegavanju učinaka fiksacije (kad se nađete zarobljeni u jednu kategoriju rješenja). Grad je osim toga imenovao i međunarodni ocjenjivački sud sastavljen od vrhunskih stručnjaka koji su ocjenjivali deset finalnih prijedloga i odabrali nagrađene.

[Pogledajte snimku mrežnog seminara i saznajte više o tome što je grad naučio iz ovog jedinstvenog iskustva.](#)